

Det æstetiske – hvad er det?

Kan synet af en ny bilmodel med aerodynamiske linjer eller en solnedgang over det stille hav være en æstetisk oplevelse? Det vrirler jo med biler, og solen går ned hver aften. Afhængig af sammenhængen, sindets stemthed og vores sansers åbenhed, kan det have et æstetisk præg. Vi siger ”det er smukt” og ”skønt at opleve”. Det samme kan f.eks. gælde en film, liflige toner fra et stykke musik, et velanrettet måltid, en poetisk sætning og meget andet, som vores sanser i særlig grad hæfter sig ved. En hændelse gemmes i vores erindring med et særligt perspektiv. Det betyder dog ikke, at alt, hvad vi sanser, er æstetisk. I moderne tid er det æstetiske netop blevet et meget bredt begreb og langt mere end tidligere gjort afhængig af individets opfattelser.

Æstetik er et meget markant og komplekst begreb i hele filosofi- og kulturhistorien, og betydningen har historisk været præget af epokenes forskellige samfund og tidsånd. Fx var det æstetiske i antikken og middelalderen primært bundet til de kollektive smagsidealer i kunsten og det guddommelige. Vi kan konstatere, at der ikke umiddelbart findes én fast og sand definition, men emnet er stadig genstand for fortolkning og diskussion med et varierende indhold. Termen har dog gennem tiden ofte været knyttet til tanken om ”det skønne” i bl.a. natur, kunst og samfund og har frem til i dag bevaret en positiv klang. Selve begrebet ”æstetik” er afledt af det græske ord for sansning, fornemmelse og følelse.

Fra indtryk til udtryk

Vi kan lære noget om verden og vores vilkår på mange forskellige måder. Man kan erkende noget om livets fænomener gennem logik og videnskab. Men det er også en grundtanke, der går langt tilbage, at æstetikken rummer en særlig sensitiv erfaring, som åbner for nye erkendelser og dimensioner i tilværelsen. Den tyske filosof Alexander Gottlieb Baumgarten var den første, der i 1700-tallet udviklede grundtanken. Skal man f.eks. forstå en rose, kan man foretage en biologisk beskrivelse, men en dybrød rose kan også fortælle noget mere i al sin skønhed, når den gennem sanselighed anskues som et symbol og derved åbne for andre erkendelser. Med reformpædagogikken i 1900-tallet tilføjes nye tilgange i læringen ud over den rationelle kundskabsformidling. Barnets fantasi, egen virkelyst og nysgerrighed blev en del den pædagogiske dagsorden. Alt det vi i dag kender som handlingsorienteret aktivitet, hvor børn og unge selv er med til at skabe og give stoffet form, fordi de har en trang til at udfolde sig æstetisk. Både krop, følelser og tanker er involveret i en læringsproces.

Stærkest er det betonet hos den amerikanske filosof og samfundskritiker John Dewey (1859-1952) i de berømte ord ”Learning by doing”. Det var Deweys opfattelse, at børns udtryksbehov og kreativitet bør være en del af den pædagogiske praksis, ikke blot som en tilgang i begrænsede fagområder, som billedkunst, musik og drama, men en forudsætning for læring i bredeste forstand. I forhold til den kirkelige undervisning vil det betyde, at alle dåbsoplærende temaer og øvrige stofområder kan udfoldes i forløb med indlevelse og frirum, der giver plads til børns og unges fantasi og skabertrang.

Lad mig give et eksempel, hvor ord og toner var det ”materiale”, konfirmanderne skulle arbejde med og skabe en poetisk udtryksform. De unge havde fået en række impulser og indtryk fra bl.a. salmepoesien og det bibelske billedsprog og skulle senere i forløbet selv skrive digte over temaet ”morgen- og aftenstemninger”. Som det ses nedenfor, er det tydeligt, at deres egne følelser og sanser er blevet en del af det æstetiske udtryk. For en teenager kan være vældig søvngig om morgenen og

ønske sig en sund og smidig krop, og alligevel kan der lyde en tak til Gud og et behov for tryghed i aftenmørket i billedet af en engel på sengekanten.

Jeg vågner søvnig i min seng,
ser solen den står op.
Giv mig en sund og smidig krop,
så jeg ka' vær i top.

En solopgang så smuk den er,
vi vågner alle nu.
Vi takker Gud for morgenstund,
mens uglen går til ro.

I østen stiger månen op,
den spreder mørke sky'r.
En engel på min sengekant
gir' tryghed her hos mig.

Impuls og motivation. Indsamling af ideer og impulser over et relevant tema. Der kan deles sanselige erfaringer fra hverdagen og indtryk af stoffet, som kan give børn og unge lyst til at udtrykke sig.

Optakt. Der formuleres et fælles fokus og en stemthed for arbejdet i den skabende proces.

Forberedelse og udveksling. Der foretages indledende eksperimenter, prøveaktivitet og skitser til formudtrykket, som evt. kan deles med andre til videre inspiration.

Skabelse og fordybelse. I denne fase udformes de færdige værker/produkter.

Præsentation. Værkerne samles og deles med andre, så der opstår en ny åbning for fortolkning og læring.

Refleksion/evaluering. Børnene og de unge giver feedback på det samlede forløb.